

pod imenom „revolucije“, a jer se bečki dvor zauzimao za kralja Ludovika XVI., muža Marije Antoanete, kćeri Marije Terezije, navijeste kolovođe francuske revolucije kralju Franji rat (20. apr. 1792.). U ovom prvom petgodišnjem ratu (1792—1797) sudjelovali su Hrvati i Srbi krajišnici u znatnom broju; vojevali su na raznim bojištima u sjevernoj Italiji, Nizozemskoj i Njemačkoj, a napose iskazaše se 1796. rijetkim junaštvom. Tada je imao na sjeveroitalskom bojištu vrhovnu komandu na francuskoj strani general Napoleon Bonaparte. Izrijekom treba istaknuti hrabru navalu ličkoga pukovnika Josipa Vukasovića na Dežo (15. apr.) i trodnevnu (15., 16. i 17. nov.) herojsku obranu mosta preko rječice Alpone kod sela Arkole (jugoistočno od Verone). Konačno su se ipak morale austrijske vojske povući ispred Francuza, koji prodriješe sve do Ljubna (Leoben) u sjevernoj Štajerskoj. Sada se skloni kralj Franjo na mir, pa tako uglavniše njegovi opunomoćenici s generalom Napoleonom Bonapartom u Ljubnu osnovne točke budućemu miru (18. apr. 1797.). Napisane i potpisane bjehu dvije isprave, jedna za javnost i jedna tajna. U tajnoj se ispravi kaže, da Austrija dobiva u zamjenu za Lombardiju od Venecije među ostalim zemljama još i Istru, Dalmaciju, Kvarnersko otočje i Boku Kotorsku. Budući da se Napoleon obavezao, da će na to prisiliti mletačku republiku, izazva pod raznim izlikama s njome oštar spor, a taj se svrši dokinućem i padom starodrevne „vjerence Jadranskoga mora“ (12. maja 1797.). Padom republike mletačke prestade zauvijek i njezino vladanje na hrvatskom primorju.

Dalmacija dolazi u vlast kralja Franje i traži sjedinjenje s Hrvatskom. Glas o nenadanom padu mletačke republike, kojom da su tobože zavladaali „jakovljevc i čifuti iliti žudije“, tako se bolno dojmi njezinih bijednih podanika u Dalmaciji, da su u tili čas po cijeloj zemlji, a naročito u Šibeniku, Trogiru i Spljetu, sredinom juna buk-nuli među seljaštvom i nižim građanskim slojevima nemiri i neredi svake ruke. Sasvim je dakle prirodno, da se u taj čas sva briga dalmatinske inteligencije kretala oko pitanja, kako da se što brže učini kraj anarhiji u zemlji. U ovakim krizama vazda preuzimlju historijske tradicije i narodne tendencije odlučnu ulogu vodilju, pa tako se razbudi sama od sebe među obrazovanim plemstvom i svećenstvom, a onda i kod ostaloga puka svijest o historijskoj zajednici Dalmacije s Hrvatskom: bivša se mletačka Dalmacija sada upravo sva jednodušno izjavi za sjedinje-